

## Oxford po slovensky

[Týždeň; 22/2009; 01/06/2009; s.: 50,51,52; JAROSLAV DANIŠKA ; Zaradenie: fenomén]

JAROSLAV DANIŠKA

Ivanka pri Dunaji je príjemná malá prímestská obec neďaleko Bratislavy. V jej centre, v neveľkom neogotickom kaštieli, ktorý patrí jezuitom, sa v týchto mesiacoch rodí niečo pozoruhodné. Skupina mladých ľudí sa rozhodla, že podlá oxfordského vzoru tu založí prvú "college" na Slovensku.

Vo svojom názve nesie meno Antona Neuwirtha, zosnulého slovenského disidenta a intelektuála, ktorý po roku 1989 pôsobil ako veľvyslanec vo Vatikáne. Pri dverách nás víta zakladateľ kolégia, ako znie poslovenčený názov college, Martin Luterán. Práve on stál na začiatku myšlienky.

Onedlho **absolvent** doktorandského štúdia na Oxforde, študent filozofie práva u prominentného akademika svetového mena Johna Finnisa, ktorý namiesto komerčnej sféry mieri do akademického života, navyše sám zakladá novú inštitúciu. Ale nielen tým je nový a v strednej Európe "pioniersky" **projekt** zaujímavý.

.život v kaštieli

V samotnom kaštieli je ticho a pomerne pusto. Na zemi sa suší natrhaná baza, väčšie aj menšie sály sú prázdne, okná pozatvárané. Život sem vnášajú prví zamestnanci vznikajúceho kolégia. "College v Oxforde je komunitou študentov a učiteľov, ktorí spolu žijú - spoluedia, študujú a modlia sa," vysvetľuje Luterán. Ide teda v podstate o svojský internát, kultivovaný prítomnosťou univerzitných profesorov, ktorí študentov formujú aj vo voľnom čase. V čom to **vedenie** spočíva? "Plánujeme tri večerné kurzy prednášok na témy kresťanstva a kultúry, praktickej filozofie a diskusiu o súčasných politických a spoločenských otázkach," hovorí Juraj Šúst, ktorý učí filozofiu v Trnave a spolu s Luteránom vedie kolégium.

Obidvaja mladí ľudia pôsobia nenápadne až skromne, neskromné sú ambície. Študenti na slovenských **univerzitách** podľa nich nečítajú základné texty, keď už, tak len skriptá. O témach, ktoré memorujú, nerozmýšľajú, a preto sú výsledky také, aké ich poznáme.

Obaja sa pomaly rozhovoria o kríze vysokých škôl. "Zmeniť celý systém nedokážeme, chceme teda urobiť aspoň niečo konkrétne a brať myšlienky vážne," hovorí jeden z nich. O tom, že nejde len o nadšenie, svedčí rozpočet a prvé úspechy. Zakladatelia Kolégia Antona Neuwirtha vyzbierali medzi sponzormi prvý milión korún. Na slovenské pomery pozoruhodný výkon. V týchto týždňoch organizujú prijímačky pre študentov a od septembra začínajú. A hneď zostra. Prvým prednášajúcim bude hosťujúci profesor z Oxfordu William Carroll, ktorý povedie kurz o Augustínových Vyznaniach. Carroll, pôvodom Američan, pôsobí na Blackfriars College a v Oxforde prednáša o vzťahoch vedy a viery. Na otázku, kto ďalší bude na kolégiu učiť, Luterán s úsmevom odpovedá "učiť budú u nás najmä Platón, Aristoteles, Akvinský a ďalší učitelia západnej tradície."

.nech žije stredovek

Zaujímavé je aj ideové vymedzenie KAN-u. "Dnes sa humanistické **vzdelávanie** zužuje na posledných 300 rokov, akoby existoval len novovek, a to je obrovské ochudobnenie," hovorí Juraj Šúst. Preto sa chcú vrátiť ku klasickej filozofii, antike a stredoveku. Neznamená to len čítanie filozofických textov. "Plánujeme kurz o umení, čítanie Danteho a samozrejme Shakespeara," ducha však má kolégiu dodať najmä spoločný život. "Chceme integrovať vzdelanosť a vieru, remeselnú zručnosť a kultúrnosť," dodáva Šúst. Jezuiti ponúknu pravidelné bohoslužby, spovede a vybudovaná kuchyňa s jedálňou možnosť spoločného stravovania. Od septembra by malo v Ivanke, vzdialenej od Bratislavy asi 15 minút vlakom či autobusom, bývať prvých 15 až 20 študentov. Poplatok bude rovnaký, ako v prípade bežného internátu.

V strede mesta

Nová college napriek vyššie napísanému nie je na Slovensku prvá. Aspoň, keď ide o používanie slova college. V bratislavskom Starom Meste, neďaleko Jakubovho námestia, sídli iná college, Bratislavská medzinárodná škola slobodných umení, známa pod anglickou značkou BISLA, ktorá existuje už tri roky. Bratislava International School of Liberal Arts s maketou labyrintu v znaku je na rozdiel od Ivanky a oxfordského vzoru inšpirovaná skôr americkým vzorom **vysoké školy**.

"Sme štandardná **vysoká škola**, fungujúca podľa zákona," hovorí pre týždeň hlavný garant štúdia František Novosád. O tom, že to tak celkom nie je, svedčí prostredie, v ktorom sa nachádzame. Priestranná pracovňa, nový nábytok, vkusné zariadenie. Na škole s bakalárskym stupňom vzdelania a zameraním na politické **štúdiá** študuje 48 študentov, často už **absolventov** alebo študentov iných magisterských oborov. Venuje sa im asi dvadsať učiteľov. Štvrtina z nich tu pracuje na hlavný, zvyšok na polovičný úväzok. Rozpočet školy je asi 250 tisíc eur, popri škole tu funguje liberálne orientovaný Bratislavský inštitút humanizmu a vychádza revue Kritika a kontext. Školné má výšku 660 eur na semester, ale asi polovica študentov na základe výsledkov a rozhodnutia rektora štípéndium a školné neplatí.

"Škola nie je šoubiznis, nemôže študenta len zabávať, ale trochu aj trápiť," hovorí o kríze vzdelania u nás Novosád. Mladý človek sa podľa neho musí naučiť čítať, písať a reagovať, ale tieto zručnosti ani zďaleka nie také samozrejme, majú zmysel až na pozadí istých vedomostí. A práve na to dávajú odpoveď liberálne umenia, pestujú v človeku schopnosti aj zručnosti.

Podobne ako v prvom prípade, aj tu sa tak deje najmä prostredníctvom čítania primárnej literatúry. Aristoteles, Augustín či Shakespeare. "Aby nečítali o Platónovi, ale Platóna," dodáva Novosád. A k tomu veľa diskutovania, pravidelné písanie esejí a v podstate žiadne skúšky. Napokon, v škole, kde na dvoch študentov pripadá jeden učiteľ, celkom prirodzená vec. BISLA sa od KAN v mnohom líši. Nie je to internát, nemá explicitne kresťanské zameranie a študentov sa tu po škole snažia "zdržiavať" organizovanými prednáškami či polemikami. Rozdiel je aj v sponzoroch. Zatiaľ, čo za KAN-om stoja zatiaľ výlučne slovenskí darcovia, BISLA je podporovaná americkou Christian A. Johnson Endeavor Foundation sídliacou v NewYorku. Americký sponzor vznik školy inicioval a mimo štátnych dotácií je jediným sponzorom školy.

Čo na to mládež?

Prečo by malo štúdium alebo život na kolégiu mladých študentov zaujať? "Hoci je štúdium u nás náročnejšie a treba sa pripravovať na každý jeden seminár, pre študentov je takéto štúdium istým uvoľnením, cítia sa rešpektovaní a nie sú súčasťou masy," hovorí Novosád. "Kolégium nie je na Slovensku nová myšlienka, vraciame sa k úspešnej tradícii bratislavského Svoradova, katolíckeho internátu, ktorý fungoval pred obdobím komunizmu," začína svoju odpoveď Luterán.

Navyše, obidve inštitúcie majú svoj základ v dvoch odlišných spolkoch. KAN vzniká ako pokračovanie úspešného Spoločenstva Ladislava Hanusa. SLH ponúkalo 12-týždňový kurz čítania a diskutovania o textoch západného kánonu. Počas 7 rokov ním prešlo 150 študentov, mnohí z nich dnes patria k okruhu spolupracovníkov aj pravidelných darcov, ktorí kolégium podporujú.

BISLA vznikla ako pokračovanie Výberového vzdelávacieho spolku. Jeho vznik inicioval Samuel Abrahám v roku 1996 a za desaťročie prešlo asi 300 študentov, ktorí boli vedení individuálnymi tútormi. Oba spolky mali spoločnú istú dobrovoľnosť a nelicencované vzdelávanie. A obidve college predstavujú odlišný krok smerom ďalej. Nechýba im nadšenie a BISLE, ktorá funguje už dlhší čas, ani prvé úspechy.

Myšlienka kolégia má úspech zakódovaný sama v sebe, hovorí Luterán. "Veď prečo by inak v Oxforde po tom, ako tam existovalo už 20 kolégií, postupne založili ďalších 20? Každý človek túži po spoločenstve a po poznaní." Luterán aj Šúst majú z predchádzajúceho spolku skúsenosť, že humanitné vzdelanie nezaujíma len humanitne zameraných študentov, ale aj ekonómov či informatikov. "Nikdy nečítali žiadnu encykliku, nerozmyšľali nad tým, prečo Cirkev učí to, čo učí a my im na to poskytujeme priestor a čas."

Boj o študentov

Obidve kolégiá však majú spoločný aj jeden problém: o talentovaných študentov sa musia aktívne uchádzať, vyhľadávať ich. Akademici z BISLA chodia počas jesene po stredných školách, predstavujú svoju školu a roznášajú propagačné materiály. Mladí akademici z KAN organizujú letné školy práve pre stredoškóľakov a reklamu robia najmä prostredníctvom univerzitných pastoračných centier. Prírodzene, obidve inštitúcie musia vysvetľovať najmä to, čo cudzie slovo college či kolégium vlastne je. V jednom aj druhom prípade však musíte získať pocit, že im to ide. Možno pomalšie, než by si sami želali, ale ide. Napokon, prihlásiť svoje dieťa do jedného alebo druhého kolégia nie je vôbec zlý nápad.